

ESRA GÖZELER
AR. GÖR., ANKARA Ü. İLÂHİYAT FAKÜLTESİ
e-mail: esragozeler@yahoo.com

Reinhard Neudecker, *The Voice of God on Mount Sinai-Rabbinic Commentaries on Exodus 20:1 in The Light of Sufi and Zen-Buddhist Texts*, Editrice Pontificio Istituto Biblico, Roma 2006, 178 s.

Kitabın yazarı Reinhard Neudecker, 1938 yılında Almanya’da doğmuş ve Yahudilik alanında doktorasını elde etmiş Cizvit bir profesördür. Roma’da bulunan ve Vatikan’a bağlı Kitab-ı Mukaddes ile ilgili araştırmalar yapan bir enstitüde Yahudi kutsal metinlerin anlaşılması ve yorumlanması üzerine dersler vermektedir. 1980 yılında Kamakura’da uzun süre kalarak Zen felsefesi üzerine çalışmıştır. Halen yazları Japonya’ya düzenli seyahatler yapmakta ve bu alan üzerinde çalışmalarına devam etmektedir. Sufizm’e olan ilgisi ise 1982 yılına kadar geri gitmekte ve bu alanda uzman Prof. Richard Gramlich ile tanışmasına dayanmaktadır.

Kitap; giriş, 9 bölüm, sonuç, ekler, dizin ve bibliyografya kısımlarından oluşmaktadır. “Hazırlayıcı Mülahazalar” isimli birinci bölümde midraş, manevi ve mistik metinlerin anlaşılması, düşünerek okuma, dinlerarası okuma biçimi ve Buddha hakkında giriş mahiyetinde bilgiler verilmiştir. Yazar bu bölümde çalışmanın Tevrat’ın ilk beş kitabının verilmesini anlatan ve bu özelliği ile Eski Ahit’te merkezi bir hadise olan Sina Dağı’nda Tanrının vahyini bildirmesi ve hahamların bunu nasıl anladığı ile ilgili olduğunu ifade etmektedir (s. 21-38).

“Çıkış 20:1 Metninin Ortaya Çıkardığı Sorular” başlıklı ikinci bölümde Çıkış Kitabı 20:1 metninin ortaya çıkardığı temel sorular ortaya konulmuştur. Yazarın bu pasaj bağlamında tartıştığı temel sorular şunlardır: (1) Neden bu pasaj YHWH yerine Elohim ismini seçmiştir ya da her ikisini birden kullanmamıştır? (2) Neden pasajda “bütün kelimeler” denilmektedir? Bunlar zaten 10 Emir’de ifade edilmemiştir? (3) 10 Emir aslında birkaç kelimeyi içerir; pasaj “bütün” kelimesini kullanmak için uygun görünmemektedir. O zaman “bütün” ne anlama gelmektedir? (4) Neden “söylemek” fiili bu kısa

pasajda iki kere yer almaktadır? (5) Çıkış 20:1’de “’emor”un (söylemek) gerçek anlamı nedir? (6) Tevrat’ta Çıkış 20:1 gibi pasajlarda genellikle bir veya birden çok insana hitap edilirken neden bu pasajda muhatap bulunmamaktadır? (s. 39-42).

Yazar birinci ve ikinci bölümlerden sonraki bölümlerde konuları üç alt başlıkta ele almaktadır. Konu öncelikle Yahudi yorum geleneği içerisinde incelenmektedir. İkinci alt başlıkta Sufi yorum; üçüncü alt başlıkta ise Zen-Budist yaklaşımlar ele alınarak karşılaştırmalı değerlendirmeler yapılmaktadır.

“İlahi Sıfat Olarak Adalet” başlıklı üçüncü bölümde Çıkış 20:1’de neden Elohim isminin seçildiği sorusu ele alınmıştır. Hahamlara göre bu iki isim Tanrının iki ana sıfatına işaret etmektedir. YHWN’nin yazıldığı her yerde Rahmet sıfatı; Elohim’in yazıldığı her yerde ise Adalet sıfatı anlaşılmaktadır. Örneğin Tekvin 2:4’de “YHWH Elohim yeryüzünü ve gökyüzünü yarattı” denilmekte; zira yaratma hem adalet hem rahmet sıfatını gerektirmektedir. Sufizm açısından konu Tanrının Celal ve Cemal sıfatları çerçevesinde ele alınmıştır. Zen-Budizm’de ise buna uygun bir benzerlik olmadığı ifade edilmiştir (s. 43-51).

“Tek Bir Sesleniş/Ses” isimli dördüncü bölümde Sina Dağı’nda insanlar 10 Emri nasıl duydular sorusuna verilen yorumlar değerlendirilmiştir. Yazar’a göre bu soruya yapılan üç yorum birbirine karıştırılmış durumdadır. Bu cevaplar şunlardır:

1. İnsanlar Tanrının sözlerini duyarken Tanrı, Musa ile konuşmuştur.
2. Tanrı, Musa ile konuştu ve sonra Musa, Tanrının sözlerini insanlara aktarmıştır.
3. Tanrı, insanlarda doğrudan konuşmuştur.

Hahamlar ve daha sonraki Yahudi müfessirleri bu soruya cevap niteliğinde dört temel yorum önermişlerdir. Bunlar: (1) İnsanlar bütün 10 Emir’i Tanrı’dan duymuşlardır. (2) İnsanlar sadece ilk iki sözü Tanrı’dan duydu. Kalanlara gelince sadece bir ses duydular fakat anlamadılar ve böylece Musa insanlara diğer sekiz sözü bildirmek zorunda kalmıştır. (3) İnsanlar sözlerin sesini duydular. Anlamadıkları için Musa onlara bütün 10 Emri bildirmiştir. (4) Tanrı, 10 Emir’i insanlara tek bir sesleniş ile söyledi ve sonra Musa’ya onları ayrı ayrı tekrar etti. Sufizm açısından konuyu ele alan yazar Tanrının sözünün insan sözü gibi olmadığı ve Tanrının bütün Kur’an’ı bir seferde indirdiği ancak Hz. Peygamber’e yirmi yıllık süreç içerisinde indirildiği anlayışı ile bir benzerlik kurmaktadır. Zen-Budizm ile kurduğu benzerliğe göre ise Budda’nın konuşma biçimi onun bütün öğretisini içeren tek bir sesin seslenişini içerir. Fakat nihai hakikat seslerin ve kelimelerin öte-

sindedir. Kelimeler hakikati açıklayamazlar. Çünkü onlar “ayı işaret eden parmaktan” fazlası olamazlar (s. 53-67).

“Kutsal Kitabın Bütün Bir Şekilde Vahyedilmesi ve Gelenek” isimli beşinci bölümde Sina Dağı’nda verilen Torah’nın tam ve eksiksiz olduğu yani Musa’nın hem yazılı hem de sözlü Torah’yı aldığı; Sina Dağı’ndaki imtiyazlı insanların Kutsal Kitap ile birlikte onun yorumlanmasının metodlarını da almış olduğu konuları ele alınmıştır. Sufizm ile kurduğu benzerlik yazarı Hz. Peygamber’in vahiy ile hem Kitab’ı hem de kendisinin inşa ettiği Hadis’i almış ve Kur’an evrensel bilgiyi içerdiği sonucuna ulaştırmıştır. Zen-Budizm’e göre ise Budda’nın hikmetine dayanan bir sutra sayısız anlama sahiptir (s. 69-82).

“Sonsuz Sina Olayı” başlıklı altıncı bölümde yazarın hahamların yorumları sonucunda vardığı sonuçlar şunlardır: Sina Dağı’nda Torah sadece Musa’ya ve fiziksel olarak orada bulunan İsraililere verilmedi. Daha sonraki nesillerde ortaya çıkacak Peygamberler ve hahamlar ayrıca Sina’da mevcuttular. Onlar da kendi zamanlarında öğretecek şeyleri almışlardır. Sina Dağı’ndaki ilahi konuşma sonsuza kadar sürecektir. Torah çalışmaya kendisini adanmış bir öğrenci, Sina Dağı’nda kişisel olarak bulunma tecrübesini bugün yaşamış gibi olur. Sufizm’de Kur’an’ın neslinin de uzun süreli olması bakımından bir benzerlik kurulmuştur. Zen-Budizm ile kurduğu benzerliğe göre ise Budda’nın aydınlanması sadece geçmişte olmuş bir olay değil şimdi ve gelecek içinde öneme sahiptir (s. 83-98).

“Çelişen Kelimeler” isimli yedinci bölümde Tanrının “bütün bu kelimeleri” konuşması Torah’nın sözlerini içermiş olduğu anlayışının beşeri bakış açısıyla birbiriyle çelişen ifadeler olduğu konusu ele alınmıştır. Konu, Sufizm’de nesh meselesi ve ulemanın ihtilafı rahmettir sözüyle bağlantı kurularak ele alınmıştır. Zen-Budizm’de ise çelişkiye yer olmadığı ve nihai gerçekliğin düalizmin ötesinde olduğu belirtilmiştir (s. 99-109).

“Karşılıklı Zıt Eylemler” başlıklı sekizinci bölümde Çıkış 20:1 bağlamında karşılıklı zıt gibi görünen Tanrının eylemlerinin hahamlar tarafından nasıl anlaşıldığı değerlendirilmiştir. Buna göre Tanrı birbirine zıt gibi görünse de eş-zamanlı olarak her şeyi yapabilir. Sufizm’de konu Allah’ın zıt eylemlerinin Celal ve Cemal sıfatlarının manifestosu olduğu anlayışından yola çıkarak açıklanmıştır. Zen-Budizm bu soruya da bir önceki bölümde yer alan cevabı vermektedir. Buna göre hakikat, düalizmden ötedir (s. 111-123).

Dokuzuncu bölümde, “Tanrı Kim’e Hitap Etmektedir?” sorusuna cevap aranmaktadır. Hahamlara göre Sina Dağı’nda Tanrı, Yazılı Torah’yı bütün milletlere vermiştir. Sözlü Torah ise sadece İsrail’e verilmiştir. Sufizm ile

kurulan benzerlikler şöyledir: Hz. Peygamber bütün insanlığa gönderilmiştir. Hz. Peygamber dışında diğer milletlere de peygamber gönderilmiştir. Allah, Kur'an haricinde Tevrat'ı ve İncil'i de indirmiştir. Zen-Budist felsefeye göre ise de sezgili olanların hepsi Budda'yı paylaşmaktadır. Budda, bütün sezgili olanlarla konuşmakta ve onlara kendi dilleri ile hitap etmektedir (s. 125-140).

Sonuç bölümünde yazar bu çalışmanın üç ana dinî geleneğin görüş ve tecrübeleri arasında trans- veya meta-tarihsel bir diyalog olarak adlandırabileceğini ifade etmektedir. Yazar vardığı sonuçları sıralamak yerine “zaman, mekan ve kültür engellerine rağmen bu eserde çalışılan pasajlar ortak bir Kaynak'tandır. Bu pasajlar, kalp ile algılanabilecek; kalpten kalbe, zihinden zihne aktarılan; dinin ve kültürün sınırlarını aşan anlamlara işaret eder” ifadeleriyle eserini sonuçlandırmıştır (s. 141).

Eserde üç ek bulunmaktadır. Ek 1'de Tesniye 5:19'da geçen “büyük ses” ile ilgili yorumlar (s. 143-146); Ek 2'de Çıkış 20:1'de “söylemek” fiilinin farklı özneleri (s. 147); Ek 3'de kitapta geçen metinlerin İbraniceleri yer almaktadır (s. 149-159).

Dizinde eserde geçen kavramlar, özel isimler ve Eski Ahit'e ve Yeni Ahit'e yapılan atıfların yer aldığı sayfa numaraları verilmiştir (s. 161-165).

Bibliyografyada eserde kullanılan kaynaklar Eski Ahit ve Yahudi metinlerin yorumlanması, Sufizm ve Zen-Budizm ile ilgili olanlar şeklinde tasnif edilmiş ve müelliflerin soyadları esas alınarak alfabetik sırayla verilmiştir (s. 167-178).

Çalışma ana kaynakları kullanması ve konuların net bir şekilde ortaya konulması bakımından önemlidir. Eserde hahamların kutsal metinlerini anlama metodlarını ve geleneklerini nasıl oluşturduklarını objektif bir biçimde görebilmekteyiz. Yazarın karşılaştırmalı yaklaşım metodunu esas alması konunun daha zengin bir şekilde anlaşılmasını sağlamakta ve yeni açılımlar sunmaktadır. Bu açıdan çalışma Yahudi, İslamî ve Budist yorumlara yer vererek dinler arası çalışmalara örneklik teşkil etmektedir.